

KONTAKTMØTE MED UTDANNINGSDIREKTORATET

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO) er en paraplyorganisasjon for Norges Handikapforbund (NHF), Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) og Foreningen Norges Døvblinde (FNDB).

SAFOs visjon er full deltakelse og likestilling for funksjonshemmede og at funksjonshemmedes menneskerettigheter realiseres i Norge. Vårt hovedkrav er at **CRPD – Funksjonshemmedekonvensjonen skal inkorporeres i Menneskerettsloven**.

SAFO jobber for en inkluderende skole i pakt med CRPD

En av SAFOs kjernesaker er en inkluderende skole. SAFO arbeider aktivt for å oppnå måletningen, både nasjonalt og gjennom våre 9 SAFO-regioner. Området er også viktig for våre medlemsorganisasjoner sentralt, regionalt, fylkeskommunalt og lokalt, samt for flere av Norges Handikapforbunds 10 tilsluttede landsforeninger. Handikappede Barns Foreldreforening er en av disse. I SAFO arbeider vi på kryss og tvers av organisasjoner, sentralt og lokalt for et felles mål om god og tilpasset opplæring for alle i en inkluderende skole i pakt med CRPD.

Beskrivelse av skolesituasjonen for funksjonshemmede elever/ studenter

Funksjonshemmede barn segregeres i skolesystemet, og mer jo eldre de blir

- I barnehagen er 1 av 10 barn ekskludert fra det ordinære fellesskapet
- I barneskolen er 3 av 10 barn ekskludert
- I ungdomsskolen er 5 av 10 barn ekskludert
- I videregående skole er 7 av 10 barn ekskludert fra det ordinære klassefellesskapet¹
- 64% av barn med fysiske funksjonsnedsettelse fullfører IKKE videregående skole, mot 17% av befolkningen for øvrig²
- Kun 17% av funksjonshemmede har universitets- og høyskoleutdanning, mot 41% av befolkningen for øvrig³.

¹ [Funksjonshemmede unge faller mer og mer utenfor \(forskning.no\)](https://forskning.no/funksjonshemmede-unge-faller-mer-og-mer-utenfor-forskning.no)

² <https://forskning.no/skole-og-utdanning-nova-barn-og-ungdom/overraskende-fa-funksjonshemmede-fullforer-videregaende/586375>

Barn med funksjonsnedsettelse ekskluderes systematisk i norsk grunnskole og i den videregående skolen. Jo eldre de blir, jo mer settes de utenfor det ordinære klassefellesskapet. Skolegangen er med på å forme oppvoksende generasjoners holdninger, og en skole med segregering av unge funksjonshemmede innebærer fare for at fremtidens arbeidsgivere ikke ser mangfoldet i fellesskapet som naturlig, og at elever med funksjonsnedsettelse ikke utvikler en identitet som understøtter at de er en del av fellesskapet og mangfoldet.

Arbeidsgiveres tendenser til å ansette «de man kjenner til», og en egen identitet som innebærer at man er på siden av det ordinære fellesskapet, blir fort selvoppfyllende profetier ved inngangen til voksenlivet og i utviklings- og rekrutteringsprosesser. Praksis viser at arbeidsgivere i mindre grad kaller inn funksjonshemmede til intervju, og potensielle arbeidssøkere med funksjonsnedsettelse unnlater å søke³. Selvtillitt og troen på egne ressurser svikter.

I Artikkel 24 i CRPD presiseres det at mennesker med nedsatt funksjonsevne har rett på utdanning og at dette skal sikres gjennom et inkluderende utdanningssystem. Kommentaren til artikkelen slår fast at «*Det er segregering når undervisningen av elever og studenter med nedsatt funksjonsevne finner sted i egne lokaler som er utformet eller brukt med sikte på å ta imot mennesker med en eller flere funksjonsnedsettelser, atskilt fra andre uten funksjonsnedsettelse.*»

Det er en utfordring i den norske skolen at alt for mange barn med funksjonsnedsettelse plasseres i egne rom, egne bygg, på forsterkede skoler eller på spesialskoler. Lov- og regelverket understøtter ikke en slik praksis, men regelverket tøyes og brytes.

Individuelle opplæringsplaner er et viktig og nødvendig verktøy for noen, blant annet for mange med kognitive funksjonsnedsettelser. Problemstillingen for mange utviklingshemmede er at det mangler ambisjoner på barnas vegne, og alt for mange ender med langt mindre og dårligere opplæring enn hva de ellers ville hatt dersom utgangspunktet hadde vært individuell tilpasning og en målsetning om å utnytte den enkeltes læringspotensiale.

For mange med fysiske funksjonsnedsettelser er utfordringen manglende universell utforming av skolebyggene. Norges Handikapforbunds undersøkelse fra 2014 viste at kun 78% av landets skolebygg var universelt utformet. Andre undersøkelser gir andre indikasjoner⁴, men konklusjonen er uansett at alt for mange elever stenges ute fra nærskolen på grunn av utilgjengelige skolebygg og uteområder.

SAFO sitt arbeid for en inkluderende skole

SAFO arbeider for å påvirke samfunnet blant gjennom innspill i politiske prosesser og planer, representasjon i ulike råd og utvalg samarbeid og allianser med andre organisasjoner og miljøer og kommunikasjon innad og ut mot opinionen både gjennom massemedier og sosiale medier.

³ [Ny forskning beviser at arbeidsgivere diskriminerer rullestolbrukere \(handikapnytt.no\)](http://handikapnytt.no)

⁴ [Veikart Universelt utformet naerskole 2030.pdf \(bufdir.no\)](http://bufdir.no) – kap. 5

SAFO sender inn høringer på offentlige utredninger og lovforslag, og møter i Stortinget for å gi innspill i saker som er viktige for våre medlemmer. Vi har blant annet skrevet hørings svar til ny opplæringslov og jobber for tiden med høringsuttalelse til rapporten om etter- og videreutdanning i barnehage og skole.

SAFO har også kommet med innspill til budsjettprosessen som var for statsbudsjettet 2023, både i forkant i løpet av våren 2022, og med høringsinnspill knyttet til en inkluderende skole, i Utdannings- og forskningskomiteen, Arbeids- og sosialkomiteen og i Kommunal- og forvaltningskomiteen.

SAFO er også en av paraplyorganisasjonene som får midler fra Utdanningsdirektoratet til å jobbe for en inkluderende skole. Vi er nå i startfasen for vårt 2023 – prosjekt, et prosjekt hvor vi fokuserer på kvaliteten, faglig og sosialt, på noen av våre spesialskoler. Tilbakemeldinger tyder på at det som brukes som kronargument av kommunale aktører for å få elever med funksjonsnedsettelse til å velge spesialskoler i stedet for fellesskolen, nemlig at spesialskolene faglig og sosialt sett er så mye bedre for funksjonshemmede, ikke nødvendigvis stemmer. I SAFO ønsker vi å benytte årets midler til å gjennom intervjuer med elever og foreldre, å få et mer nyansert syn på motiver for valget av skole, og deres vurderinger av skolens faglige og sosiale kvalitet.

I år er vi også i ferd med å avslutte to prosjekter hvor målsetningen har vært å nå premissleverandører og beslutningstakere i våre fylkeskommuner med sikte på og påvirke til større innsikt om inkludering i videregående skole. Vi har også arbeidet for å mobilisere våre regionale, fylkeskommunale og lokale medlemmer og tillitsvalgte til å jobbe fylkeskommunalt for å åpne opp for større forståelse for inkludering i skolen generelt og videregående skole spesielt. Gjennom prosjektet gjennomførte vi også høsten 22, en særdeles vellykket konferanse om inkludering i videregående skole. Kunnskapsminister Tonje Brenna var første innleder, og hun fikk anledning til å kommunisere med en rekke ungdommer med funksjonsnedsettelse om hvordan de opplever/har opplevd segregering og inkludering i skolen. Opptak og program for konferansen finner du her⁵.

Ved hjelp av prosjektmidler fra Utdanningsdirektoratet har SAFO hatt flere inkluderingsprosjekter, hvor også film har vært benyttet som verktøy. Inkluderende skole var et slikt prosjekt <https://www.safo.no/inkluderendeskole/>. Et annet av prosjektene var å lage en nettressurs med tips til foreldre <https://www.safo.no/kurs/inkluderende-utdanning/>, mens ett tredje nettressursprosjekt (Skolen er for alle) er laget som en nettressurs for elever ved ungdomsskole og videregående skole – et utgangspunkt for å få oversikt over rettigheter, samt filmsnutter som inspirasjon og motivasjon i skolen for elever med funksjonsnedsettelse <https://www.skolenerforalle.no/>.

Om Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap

I stortingsmeldingen signaliseres **bedre kvalitet** gjennom blant annet å utvikle en sterkere kultur for inkludering, opparbeidelse av kunnskap om hva som skal til for å gi et inkluderende og godt tilbud til alle elever, bedre kompetanse blant undervisningspersonale og andre ressurspersoner for å gi et mer tilpasset og inkluderende tilbud til alle elever og bedre kapasitet gjennom å organisere arbeidet bedre og benytte kompetansen der den gir størst nytte.

SAFO er ikke uenig, verken i målsetningen om bedre kvalitet eller strategiene kultur, kunnskap, kompetanse og kapasitet, for å oppnå målsetningen. Vi er imidlertid skeptiske til om virkemidlene som benyttes er sterke nok. Vi vet at det kommunale selvstyret står sterkt i

⁵ <https://www.safo.no/tonje-brenna-pa-inkluderingskonferansen-til-safo/>

Norge, og noe av utfordringene for en inkluderende skole er av en del kommuner og fylkeskommuner velger segregering i en eller annen form, heller enn inkludering og samling i fellesskolen. Dette skjer på tross av at inkludering er nedfelt som mål via lov og regelverk. Argumentene er at man samler spesialpedagogressuserne for å benytte til de av elevene som har behov for disse, og sikrer universell utforming på de «spesielle» skolene. Slik får elevene universelt utformede omgivelser, pedagogikk som er tilpasset, og sosialt samvær med «de som er like en selv». Imidlertid viser praksis at de pedagogiske ressursene slett ikke forbeholdes de som trenger det mest. Ufaglærte er ofte «lærere» hos barn med behov for med tilrettelagte opplegg. Ambisjonsnivået er lavt og «vaffelpedagogikken» i stor grad til stede.

I Nordahl-rapporten var et av forslagene å ta bort spesialundervisningen og overføre spesialpedagogiske ressurser inn i fellesundervisningen for på den måten å sikre bedre undervisning. Det ble også foreslått å overføre pedagogiske ressurser fra statped til kommunalt nivå og at de pedagogiske ressursene i PP-tjenesten i større grad skulle benyttes lokalt på skolene.

Rapporten og forslagene er med rette etter SAFOs mening, kritisert for at dette ikke er nok ressurser for å sikre god kapasitet, tilpasset og inkluderende undervisning for alle. I Tett på er målsetningen å øke kapasiteten gjennom å organisere arbeidet bedre. Organisering og omorganisering er et velkjent og velbrukt virkemiddel i Norge når resultatene skal bedres. Det sitter langt inne å inkludere i offentlige budsjetter at mangel på kapasitet også kan innebære økte ressurser. SAFO er opptatt av inkludering, men mener at god, tilpasset og inkluderende opplæring også innebærer flere lærerkrefter pr. elev.

I SAFO er vi spent på Udires arbeid og planer for å følge opp stortingsmeldingen.

Med vennlig hilsen

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

A handwritten signature in black ink that reads "Tove-Linnea Brandvik".

Tove-Linnea Brandvik
Styremedlem

A handwritten signature in black ink that reads "Janne Skei".

Janne Skei
Daglig leder

Norges
Handikapforbund

Oslo, den 8. februar 2023